

Türkiye'nin Petrolü

Bugün dünyamız üç şeyle dönüyor: Güneş, ay ve petrol. Hep tartışıldı: Türkiye petrol rezervlerini yeteri kadar kullanamıyor mu? Atlas, Anadolu'da petrol çıkartılan sahalarda, üretim kuyularındaki yoğun telaşın içine daldı. Petrol tesislerini ve çalışanlarını sayfalarına taşıdı.

YAZI: YELİZ ERKOÇ / FOTOĞRAFLAR: FATİH PINAR

Adiyaman Türkiye'deki petrol üretiminin yüzde 30'unu karşılıyor. İlde 22 sahada 172 kuyu bulunuyor ve dokuz bin varilin üzerinde petrol üretiyor. Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı Adiyaman Bölge Müdürlüğü tesislerinde bir yanda at başı petrol pompası havada siluetler çizerken, arka planda yükselen alev petrole gelen zararlı gazları yakıyor.

Körfezin Dumani

Batman'daki küçük kapasiteli rafineri dikkate alınmaz ise Türkiye'deki ilk ciddi rafineri 1961 yılında yapıldı. İzmit Körfezi'nde Tütüncüçiftlik bölgesindeki Tüpraş Rafinerisi'nin bugün ham petrol işleme kapasitesi yılda 11.5 milyon ton. Rafineri kuruluş dönemlerinde yılda ancak bir milyon ton ham petrol işleyebiliyordu.

Petrol Nerede?

Bugüne kadar yapılan araştırmalar Türkiye'nin petrol zengini bir Ülke olamayacağını gösteriyor. Adiyaman Hasancık beldesinde, Güneyklinik köyünün yakınında da petrol arandı. Fotoğrafın çekildiği anda sondaj kulesinden 27 metre uzunluğunda boru salınıyor. Bu sondaj kuyusu için yaklaşık 120 boru kullanıldı. Fakat petrol bulunamadı. Petrol aramaların büyük yatırımlar gerektiriyor ve genellikle Türkiye'de bu yatırımlardan bir sonuç alınamıyor.

Adıyaman'daki bir petrol sahasında, üretim kuyularından Zeynel-2'deyiz. Günlerden pazar olmasına rağmen kampta yoğun telaş var. İşçiler sondaj için yeni bir platform kuruyor. Kamp Müdürü Murat Batır çalışmaları denetlerken yanımıza beyaz eşeğiyle Fahri Dayı yaklaşıyor. Kısa süre sonra Fahri Dayı'nın kampta en tanındık simalarından biri olduğu ortaya çıkıyor. Müdür Batır, "her köyün bir meraklısı vardır ya, bizim burada da Fahri Dayı'mız var, bizi her gün aynı saatte ziyaret eder" diyor. Yaşı adam eşeğine yan binmesiyle ünlü. "Neden böyle" diyor. "Öteki türlü rahat edemiyormuş" diyor işçilerden biri

Türkiye'nin ilk rafinerisi Batman Tüpraş; 1955 yılında işletmeye açıldı. Batman çevresindeki ham petrolü işliyor, motorin, asfalt ve solvent üretiyor (üstte). Adıyaman'da bulunan Güney Yıldızı Petrol Üretim Sondaj Şirketi'ne ait bir kuyuda arza tespit edildi. Arzalı borular yeni gelenlerle değiştirilecek (üstte, sağda).

gülümseyerek.

Kamptaki yabancılar olarak hemen dikkatini çekiyoruz. Fahri Dayı'nın; 94 yaşında olduğunu, Atatürk'le aynı cephede savaştığını, çevredeki birçok arazinin sahibi olduğunu anlatıyor bir çırılı. Sonra petrol mühendisi edasıyla denetlediği kuyudan yine beyaz eşeğine yan binip gözden kayboluyor. Yöre insamı sondajlara, petrol tesislerine alışkin. Her gün kamp çevresinde dolaşanlardan sadece biri Fahri Dayı. Müdür Murat Batır "Halk kampta yaptığımız çalışmaları merak ediyor. Ama diğer yandan zaten kamپı tanıyorlar. Çünkü sondaj

yaptığımız köylerdeki insanlara da istihdam sağlamaya çalışıyoruz. Ayrıca sağlık ve eğitime destek veriyoruz" diyor.

Yörede çalışan petrol mühendisleri yoğun bir tempoya işlerine devam ediyor. Sami Atalay 28 yaşında bir mühendis. İstanbul Teknik Üniversitesi mezunu Atalay'in temel görevi kuyularda olusabilecek teknik arızaları gidermek. Atalay beden eğitimi öğretmeni eşiyle Adıyaman il merkezinde yaşıyor. Ardı ardına İstanbul hakkında sorular soruyor bize. Petrol mühendisliği görevini severek yürüttüğünü söylüyor genç mühendis ve ekliyor: "Ama insan sadece

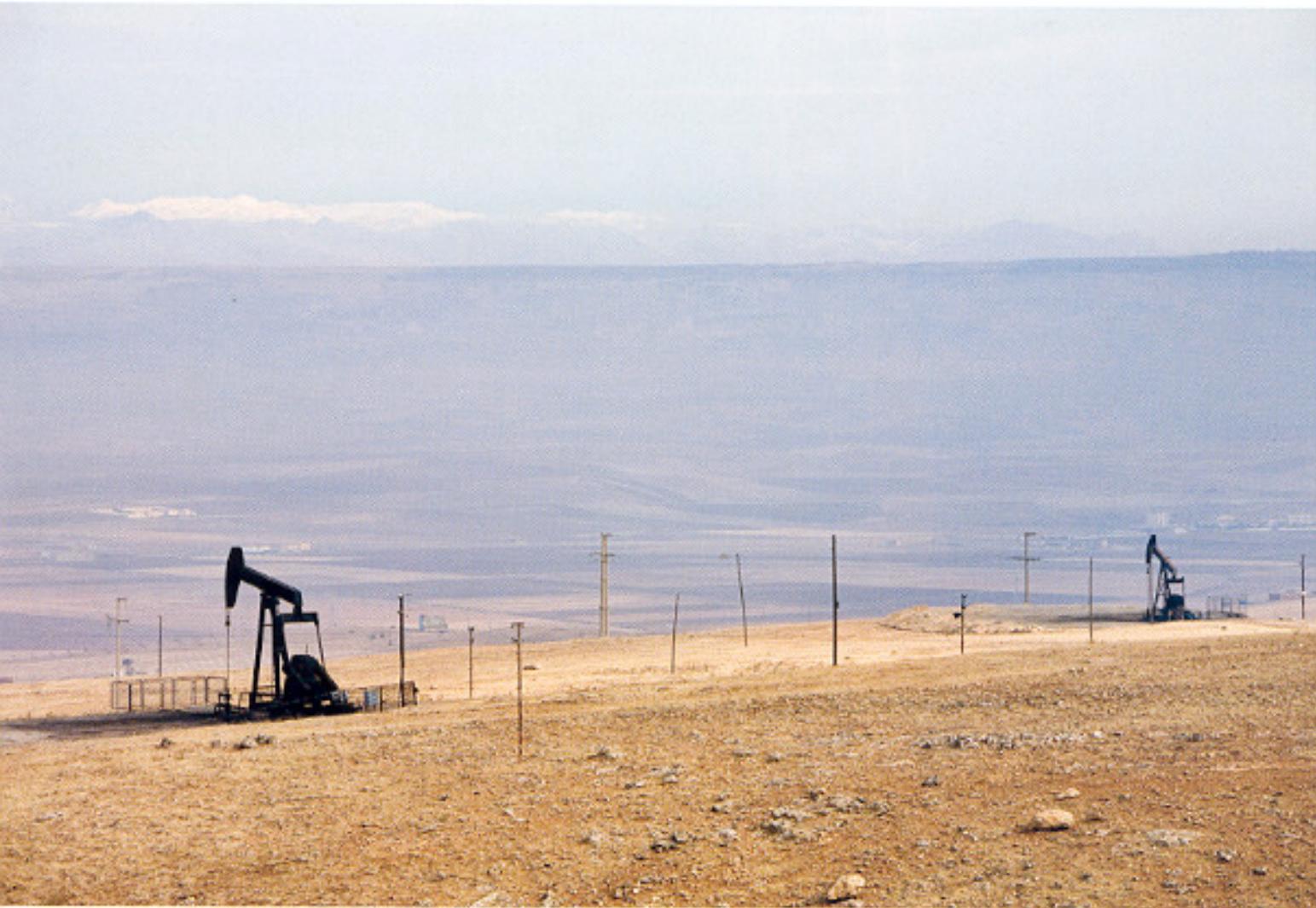
Istanbul'daki hareketli hayatı özliyor!"

İşti daha ağır olan mühendisler de var elbette. Mesela başka bir kuyuda görevli Garip Keleş, sondaj tamamlanana kadar 24 saat kampta bulunmak zorunda. Yaklaşık bir buçuk aydır kamptan ayrılamayan Keleş, Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nde öğrenciyken hocasından duyduğu bir sözü hatırlatıyor. "Dünya üç şeyle birlikte döner: Güneş, ay ve petrol!"

Türkiye'nin sahip olduğu petrol rezervini yeterince kullanıp kullanılmadığı daima tartışılmış bir konu oldu. Bugüne kadar yapılan araştırmalar Türkiye'nin

hiçbir zaman petrol zengini bir ülke olamayacağını gösteriyor. Sınırlı kaynaklar için daha fazla arama yapılması ve güçlü bir devlet politikası ihtiyacı asıl tartışılması gereken konular.

"Doğu ve güneydoğudaki komşularımız petrol yatakları sayesinde büyük bir ekonomik gelir elde ederken neden bizde de petrol olmasın" sorusu hepimizin akıldan geçmiştir. Hatta başlıklar zaman zaman "Cudi Dağı'nın altındaki petrol denizi"nden bile bahseder. Tartışmalar ashında bizim de büyük petrol rezervlerine sahip olduğumuz ama bunu kullanmadığımız ekseninde sürüp gider.

Türkiye'de petrolün ilk saptandığı yer Batman'daki Raman Dağı. Raman'da bugün pek çok petrol kuyusu bulunuyor. At başı petrol pompalarının kesintisiz çalıştığı kuyular Türkiye Petrolleri Anonim OrtaklıĞı'na aitt.

Petrol rezervine sahip olmak işin sadece başlangıcı. Önemli olan onları bulup gün ışığına çıkarabilmek. Petrolle ilgili bilgilerin Evliya Çelebi'nin *Seyahatnamesi*'nde bile yer bulduğunu görüyoruz. *Seyahatname*'de "Van Kalesi'nde neftağının kayalardan nebe-an ederek bir havzı azimin içinde rızan olduğu" yazılı. Osmanlı döneminde petrolle ilgili yapılan çalışmalarдан kayda değer sonuçlar çıkmadı. Petrol aranan ilk yer olan İskenderun ile Gaziköy, Şarköy, Hora ve Mürefte'de yabancı ortaklarla açılan kuyular yine hayal kırıklığı yarattı.

Bu arada Abdülhamit, 1890'da Musul ve Bağdat'taki petrol rezervlerini "emlaki şahane" olarak kaydettirdi. Abdülhamit ile yoğun görüşmeler süren İngiliz ve Alman sefirleri Irak'ta kendileri için imtiyazlar istiyordu. Hatta şirketler taleplerini güçlendirmek için "Turkish Petroleum Company" adında bir şirket bile kurdu. Cumhuriyet

döneminde jeolojik araştırmalar hızlandı ve 1926'da ilk petrol kanunu çıkarıldı. Maden Tetkik Arama Enstitüsü (MTA) 1935'te kuruldu ve özellikle Güneydoğu'da sondajlar yapmaya başladı. Sonunda 1945'te sevinçli bir haber geldi. Raman Dağı'nda R-8 kuyusunda verimli bir rezerv bulunmuştu. Petrol aramaları 1954'te MTA'dan alınarak yerli ve yabancı şirketlere verildi ve Türkiye Petrolleri Anonim OrtaklıĞı (TPAO) faaliyete geçti. Sık sık özel şirketlerle ortaklıklar yürüten kurum son yıllarda arama stratejisini denizlere kaydırılmış durumda. Akçakoca'da 2004'teki doğalgaz keşfi ile 2004-2006 arasında Karadeniz'de yapılan yoğun sismik program, bu bölgeyi petrol şirketlerinin ilgi odası haline getirdi. TPAO Genel Müdür Yardımcısı Murat Altıparmak şöyle diyor: "Akçakoca'da keşfedilen doğalgaz rezervinde Nisan 2007 itibarıyle üretime geçildi. Şu an denizde üç tane platformumuz var, ayrıca kıyı tesisleri ve